

ДИРЕКТОРАТ
ЦИВИЛНОГ
ВАЗДУХОПЛОВСТВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

БР-3/0-01-0003/1025-0007

28 MAR 2025

УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ

ДЦВ-PEL-УП-002

Израдили:

Братуљевић Божидар, инспектор
Одељења ваздухопловног особља

Живко Михајловић, инспектор
за ваздухопловно особље

Прегледао
и сагласан:

Горан Јовчић, помоћник директора
Сектор подршке

Сагласан:

Александар Годић, помоћник директора
Сектор за саобраћајну делатност
пловидбеност и ваздухопловно особље

Одобрила:

Мирјана Чизмаров, директорка
Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије

Мастер копија

САДРЖАЈ

<u>A</u>	<u>ОПШТЕ</u>	<u>5</u>
A.1.	УВОД	5
A.2.	СВРХА И НАМЕНА	5
A.3.	ОБЛАСТ ПРИМЕНЕ	5
A.4.	ЗАКОНСКИ И ПОДЗАКОНСКИ ОСНОВИ	5
<u>B</u>	<u>ЗАЈЕДНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ИСПИТИВАЧЕ</u>	<u>6</u>
B.1.	ПРЕДУСЛОВИ ЗА ИСПИТИВАЧЕ	6
B.2.	СЕРТИФИКАТИ ИСПИТИВАЧА	6
B.3.	НАДЛЕЖНА ВАЗДУХОПЛОВНА ВЛАСТ	6
B.4.	ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА ИЗДАВАЊЕ, ПРОДУЖЕЊЕ И ОБНОВУ ДОЗВОЛА, ОВЛАШЋЕЊА И СЕРТИФИКАТА	7
<u>C</u>	<u>ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА СТИЦАЊЕ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА</u>	<u>8</u>
C.1.	ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА	8
C.2.	ОБРАДА ЗАХТЕВА, ПРЕГЛЕД ДОКУМЕНТАЦИЈЕ, ИЗРАДА И ДОСТАВЉАЊЕ РЕШЕЊА	8
<u>D</u>	<u>ОБУКА ИСПИТИВАЧА И СТИЦАЊЕ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА</u>	<u>9</u>
D.1.	ОБУКА ИСПИТИВАЧА	9
D.2.	ТЕОРИЈСКА ОБУКА	9
D.3.	ПРАКТИЧНА ОБУКА	9
D.4.	ПРОЦЕНА ОСПОСОБЉЕНОСТИ ИСПИТИВАЧА	10
D.5.	ДЕБРИФИНГ	12
D.6.	ЗАПИСИ/ДОКУМЕНТАЦИЈА	12
D.7.	ДЕМОНСТРАЦИЈА ТЕОРИЈСКОГ ЗНАЊА	12
D.8.	ПОНОВЉЕНО ПОЛАГАЊЕ	12
D.9.	ОБАВЕЗЕ ИНСПЕКТОРА/СТАРИЈЕГ ИСПИТИВАЧА	13
D.10.	ПРАВА И ОБАВЕЗЕ КАНДИДАТА ЗА СТИЦАЊЕ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА	13
D.11.	ИЗДАВАЊЕ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА	13
<u>E</u>	<u>ВРСТЕ И КАТЕГОРИЈЕ ИСПИТИВАЧА</u>	<u>14</u>
E.1.	ВРСТЕ ИСПИТИВАЧА	14
E.2.	ПРАВА ИСПИТИВАЧА	14
E.3.	СТАРИЈИ ИСПИТИВАЧ (<i>SENIOR EXAMINER</i>)	23
E.4.	ОГРАНИЧЕЊЕ ПРАВА	23
E.5.	СКОРАШЊЕ ИСКУСТВО	24
<u>F</u>	<u>СПРОВОЂЕЊЕ ПРАКТИЧНИХ ИСПИТА И ПРОВЕРА СТРУЧНОСТИ</u>	<u>25</u>
F.1.	ДЕФИНИЦИЈЕ	25
F.2.	СВРХА ИСПИТА/ПРОВЕРЕ	25

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
--	--	----------------------------------

F.3. ПЛАНИРАЊЕ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ И КАПАЦИТЕТИ ЗА КАНДИДАТА	25
F.4. НАСТУП ИСПИТИВАЧА	26
F.5. САДРЖАЈ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ	26
F.6. САДРЖАЈ БРИФИНГА	26
F.7. СПРОВОЂЕЊЕ ИСПИТА/ПРОВЕРЕ	28
F.8. СИСТЕМ ПРОЦЕНЕ	28
F.9. СИСТЕМ ОЦЕЊИВАЊА	28
F.10. ПРОЦЕНЕ СПОСОБНОСТИ КАНДИДАТА	28
F.11. ПРЕКИНУТИ ИСПИТИ/ПРОВЕРЕ	29
F.12. АНАЛИЗА ПОСЛЕ ЛЕТА	29
F.13. САОПШТАВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ИСПИТА/ПРОВЕРЕ	29
F.14. ОБАВЕЗЕ ИСПИТИВАЧА НАКОН ЗАВРШЕНОГ ИСПИТ/ПРОВЕРЕ	29
F.15. ЖАЛБЕ И ПРИТУЖБЕ	30
F.16. ОДРЕЂИВАЊЕ ИСПИТИВАЧА ЗА ПРАКТИЧНЕ ИСПИТЕ И ПРОЦЕНЕ ОСПОСОБЉЕНОСТИ	30

G ВАЖЕЊЕ, ПРОДУЖЕЊЕ И ОБНОВА СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА 31

G.1. ВАЖЕЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА	31
G.2. ОБНОВА СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА	32
G.3. ПРОШИРЕЊЕ ПРАВА ИЗ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА	32

H ПРАВО ПРОЦЕНЕ ЗНАЊА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА - ELP 33

H.1. ПРАВА ИСПИТИВАЧА	34
H.2. ПОСТУПЦИ И ОБАВЕЗЕ ИСПИТИВАЧА:	33
H.3. ОГРАНИЧЕЊЕ ПРАВА ИСПИТИВАЧА	34
H.4. ДОКУМЕНТАЦИЈА ИСПИТИВАЧА	34
H.5. СЕМИНАРИ ОСВЕЖЕЊА ЗНАЊА ИСПИТИВАЧА	34
H.6. ОБАВЕЗЕ ДИРЕКТОРАТА	34
H.7. ОБАВЕЗЕ ИСПИТИВАЧА	34

I ИСПЛАТА ИСПИТИВАЧА ЗА ОБАВЉАЊЕ УСЛУГА У ИМЕ ДИРЕКТОРАТА 36

I.1. УГОВОРИ	36
I.2. ИСПЛАТА	36

J НАДЗОР НАР РАДОМ ИСПИТИВАЧА 37

J.1. ПРАЋЕЊЕ РАДА И ИНСПЕКЦИЈСКИ НАДЗОР	37
---	----

K ОГРАНИЧЕЊЕ, СУСПЕНЗИЈА И СТАВЉАЊЕ ВАН СНАГЕ СЕРТИФИКАТА 33

K.1 ОГРАНИЧЕЊЕ, СУСПЕНЗИЈА И СТАВЉАЊЕ ВАН СНАГЕ	33
---	----

L ПРИЛОЗИ 41

L.1. ФОРМА НАЈАВЕ/ИЗВЕШТАЈА ПРАКТИЧНОГ ИСПИТА (ST), ПРОВЕРЕ СТРУЧНОСТИ (LPC/ORC) ИЛИ ПРОЦЕНЕ ОСПОСОБЉЕНОСТИ (АОС)	41
L.2. ИЗВЕШТАЈ О ИЗВРШЕНИМ ПРОВЕРАМА СТРУЧНОСТИ, ПРАКТИЧНИМ ИСПИТИМА И ПРОЦЕНАМА ОСПОСОБЉЕНОСТИ	42

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

Списак дистрибуције документа:

Мастер копија: помоћник директора, Сектор подршке

Копија бр. 1: начелник Одељења ваздухопловног особља

Архива

Документ је доступан на дељеном директоријуму: [\\fshare\Public\IMS\](#)

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

А ОПШТЕ

А.1. Увод

Ово Упутство представља сажет приказ одредаба Главе К Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља, појединих делова Приручника за испитиваче (*FEM*) и Секције К из Приручника процедура Одељења ваздухопловног особља и пружа ближа објашњењима за поступање кандидата за стицање сертификата *Part – FCL* испитивача, као и поступање овлашћених испитивача Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије (у даљем тексту: Директорат).

А.2. Сврха и намена

Сврха и намена Упутства је да кандидатима за стицање сертификата испитивача пружи потребне информације у вези поступака приликом подношење захтева и стицања сертификата, да имаоцима сертификата испитивача пружи информације о поступцима приликом спровођења провера стручности/практичних испита/процена оспособљености и обавезама у току важења сертификата и поступцима за продужење или обнову важења сертификата.

Упутством се такође ближе дефинише поступање Директората приликом издавања, разврставања испитивача, проширења права, продужења важења, обнове, ограничења, суспензије или стављања ван снаге сертификата испитивача, праћења рада и инспекцијског надзора над овлашћеним испитивачима.

А.3. Област примене

Ово Упутство дефинише поступке који се спроводе код стицања сертификата овлашћеног испитивача, проистекле из захтева Регулative (*ЕУ*) бр. 1178/2011 и њених амандмана и припадајућих прихватљивих начина усаглашавања (*АМС*). Служи као водич кандидатима за стицање сертификата испитивача и испитивачима који поседују сертификат и као подсетник у раду инспектора из Одељења ваздухопловног особља.

А.4. Законски и подзаконски основи

- Чланови 173., 176. и 177. Закона о ваздушном саобраћају,
- Глава К Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља,
- Приручник за испитиваче (*FEM*) и
- Секција 5.К Приручника процедура Одељења ваздухопловног особља.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

В ЗАЈЕДНИЧКИ ЗАХТЕВИ ЗА ИСПИТИВАЧЕ

В.1. Предуслови за испитиваче

Кандидати за сертификат испитивача морају да покажу:

- (а) одговарајуће знање, биографију и искуство које је релевантно за права која се стичу на основу сертификата испитивача;
- (б) да у току претходне три године нису били субјект било каквих санкција, укључујући суспензију, ограничење или стављање ван снаге њихових дозвола, овлашћења или сертификата издатих у складу са *Part - FCL*.

В.2. Сертификати испитивача

Опште

Имаоци сертификата испитивача морају да:

- 1) имају дозволу, овлашћење или сертификат еквивалентан оном за који су овлашћени да спроводе практичне испите, провере стручности или процене оспособљености и за које имају право да обучавају;
- 2) буду квалификовани да лете у својству *PIC* током практичних испита или провера стручности када се спроводе на ваздухоплову.

Посебни услови

У случају увођења новог типа ваздухоплова у држави чланици или флоти оператера, ако усаглашеност са захтевима дефинисаним у овој глави није могућа, надлежна ваздухопловна власт може да изда посебан сертификат који имаоцу даје право за спровођење практичних испита и провера стручности. Овакав сертификат је ограничен на практичне испите и провере стручности који су потребни ради увођења у експлоатацију новог типа ваздухоплова и ни у ком случају не може да важи дуже од једне године. Имаоци сертификата који желе да аплицирају за сертификат испитивача морају да испуне предуслове и захтеве за продужење утврђене за ту категорију испитивача.

В.3. Надлежна ваздухопловна власт

Надлежна ваздухопловна власт је она којој лице подноси захтев за издавање пилотских дозвола, припадајућих овлашћења или сертификата. Директорат је надлежна ваздухопловна власт у Републици Србији.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

В.4. Подношење захтева за издавање, продужење и обнову дозвола, овлашћења и сертификата

Захтев за издавање, продужење или обнову пилотских дозвола и припадајућих овлашћења и сертификата се подноси надлежној ваздухопловној власти у форми и на начин који утврди та власт.

Уз захтев се подноси доказ којим подносилац захтева потврђује да испуњава захтеве за издавање, продужење или обнову дозволе или сертификата, као и припадајућих овлашћења или уписа, прописаних у Анексу I и Анексу IV (*Part-Medical*) Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	--

С ПОДНОШЕЊЕ ЗАХТЕВА ЗА СТИЦАЊЕ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА

С.1. Подношење захтева

Кандидат за стицање сертификата испитивача (у даљем тексту: кандидат) дужан је да преко писарнице Директората поднесе следећу документацију:

- попуњен одговарајући образац (налази се на сајту Директората: Ваздухопловно особље → Летачко особље → **Обрасци**);
- доказ о плаћеној републичкој административној такси;
- доказ о инструкторском и укупном налету (копија књижице летења);
- копију пилотске дозволе;
- копију лекарског уверења;
- копија ЛК или пасоша.

С.2. Обрада захтева, преглед документације, израда и достављање решења

Након пријема захтева Одељење ваздухопловног особља проверава да ли кандидат испуњава предуслове за приступање обуци за стицање сертификата испитивача.

Ако Одељење ваздухопловног особља утврди да кандидат не испуњава предуслове за стицање сертификата испитивача, прослеђује документацију кандидата Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву, које израђује предлог решења о одбијању захтева за стицање сертификата испитивача и предлог решења доставља преко Одељења ваздухопловног особља и помоћника директора за Сектор саобраћајне делатности, пловидбености и ваздухопловног особља, директору Директората на потпис.

Ако Одељење ваздухопловног особља утврди да кандидат испуњава предуслове за стицање сертификата испитивача, одређује инспектора или старијег испитивача који треба да спроведе практичну обуку и процену оспособљености кандидата за стицање сертификата испитивача.

Документација се потом доставља Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву које израђује предлог решења којим се кандидату одобрава обука и процена оспособљености и именује инспектор или старији испитивач који треба да спроведе практичну обуку и процену оспособљености. Истовремено се кандидату налаже да уплати одговарајућу таксу Директорату за процену оспособљености. Предлог решења се преко Одељења ваздухопловног особља и помоћника директора за Сектор саобраћајне делатности, пловидбености и ваздухопловно особље, доставља директору Директората на потпис.

Свако решење израђује се у четири примерка од којих се један доставља кандидату, други Одељењу ваздухопловног особља, трећи Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву и четврти архиви писарнице Директората.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

D СТАНДАРДИЗАЦИЈА ИСПИТИВАЧА И СТИЦАЊЕ СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА

D.1. Обука испитивача

Пошто кандидат за стицање сертификата испитивача након пријема решења достави доказ о плаћеној такси за процену оспособљености, Одељење ваздухопловног особља организује и спроводи обуку у планираном термину. Термин обуке се претходно правовремено објављује на сајту Директората, или се кандидати о томе обавештавају путем мејла. Обуку спровode ваздухопловни инспектори, старији испитивачи и стручни предавачи које за те потребе ангажује Директорат.

Обуку може да спроводи и овлашћени центар за обуку (АТО), који претходно прибави сагласност Директората за ту сврху.

Пријаве за похађање курса обуке достављају се најкасније 30 дана пре почетка курса.

Кандидати за сертификат испитивача морају да похађају курс стандардизације. Курс се састоји из теоријске и практичне обуке.

D.2. Теоријска обука

Теоријска обука се састоји из презентовања упутстава о примењивим захтевима из Главе К Правилника о летачком особљу, Упутства за испитиваче и одговарајућих подзаконских прописа којима се уређује обављање јавног авио-превоза, спровођење практичних испита, провера стручности и процена оспособљености, као и одговарајуће документације и извештавања.

Кандидати се такође упознавају са информацијама о националним административним процедурама, захтевима за заштиту података о личности, обавезама, осигурању од незгоде и накнадама.

Саставни део семинара стандардизације испитивача је презентовање Извештаја о конверзији JAR - неусаглашених дозвола и овлашћења, садржаја извештаја са испита и провера и обавеза испитивача да у току испита/провере стручности усмено провере знање кандидата из познавања релевантних делова Part – OPS и Part – FCL, ако је то применљиво, а који се односе на одређене дозволе, овлашћења и категорију ваздухоплова. Испитивачи се такође требају упознати са обавезом да поменуто усмену проверу потврде својом изјавом и потписом у одговарајућем извештају са испита/провере стручности/процене оспособљености.

По завршетку теоријске обуке, кандидатима се издаје потврда о присуству, а копија те потврде се одлаже и у досије испитивача.

D.3. Практична обука

Практична обука се састоји од најмање:

- Знања и управљања испитом у улози за коју се тражи добијање сертификата. Ово је описано у одговарајућим модулима Приручника за испитиваче (FEM);
- Знања о административним процедурама везаним за одређени испит или проверу.

За иницијално стицање сертификата, практична обука треба да се састоји од спровођења **најмање два испита или провере у улози за коју кандидат тражи право да је спроводи** (ова два испита или провере могу да се спроведу у истој симулаторској сесији), укључујући брифинг, спровођење испита или провере, процене кандидата са којим је вршен испит или

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

провера, дебрифинг и вођење записа или документације, под надзором испитивача одговарајуће категорије и на одговарајућем типу ваздухоплова. ова обука се спроводи на ваздухоплову или *FSTD(s)*.

Уколико права испитивача укључују спровођење провера стручности за продужење важења или обнову овлашћења за **инструментално летење (IR)**, практична обука треба да се састоји од најмање **четири провере у улози испитивача** коју кандидат тражи, укључујући брифинг, спровођење испита и провера стручности, процену кандидата који је подвргнут испиту или провери, дебрифинг и вођење записа или документације, под надзором испитивача одређене категорије и на одређеном типу ваздухоплова. Ова обука се спроводи или на **ваздухоплову или на FSTD**, у зависности шта се захтева и шта је применљиво.

Начелно, стандардизација испитивача би требало да траје:

- За *FE* и *FIE*, најмање 1 дан, подељен на теоријску и практичну обуку;
- За остале испитиваче, најмање 3 дана, подељена на теоријску (1 дан) и практичну обуку на *FFS* извршавајући улогу испитивача на проверама стручности и практичним испитима (минимално 2 дана).
- Директорат или АТО могу да захтевају и одреде евентуалну даљу обуку пре него што кандидат приступи процени оспособљености.

За **проширење сертификата** на друге типове (као што је захтев за *TRE*), може да се захтева даља практична обука на новом типу, која се састоји од **најмање једног** испита или провере у улози испитивача коју кандидат тражи, укључујући брифинг, спровођење испита и провера стручности, процену кандидата који је подвргнут испиту или провери, дебрифинг и вођење записа или документације, **под надзором испитивача** одређене категорије и на одређеном типу ваздухоплова. Може да се захтева и **даља обука** на новом типу под **надзором инспектора или старијег испитивача**.

Кандидат за стицање сертификата испитивача ће предложити Директорату датум и место одржавања практичне обуке и испита (процене оспособљености) најкасније 3 недеље пре започињања. Приликом организовања обуке и испита кандидат за испитивача мора водити рачуна да у ваздухоплову/симулатору има довољно одговарајућих места са којих може да се изврши надзор обуке и испита од стране инспектора/старијег испитивача.

Трошкове организације и обуке сноси кандидат.

Кандидат за стицање сертификата испитивача на обуци и испиту је у улози „испитивача” за категорију испитивача коју стиче, обнавља или продужава рок важности. Обука и испит се спровode у реалним условима у ваздухоплову/симулатору са летачком посадом.

Обука и процена оспособљености се могу извршавати у реалним условима (када се спроводи стварна провера стручности неком кандидату) или симулираним условима, када је у улози „кандидата” искусни инструктор/испитивач или инспектор (имају улогу „пилота незналице” – *dummy*).

По успешно завршеној практичној обуци кандидату се такође издаје потврда о завршетку, која се касније одлаже у досије испитивача.

D.4. Процена оспособљености испитивача

Кандидати за сертификат испитивача морају да своју оспособљеност демонстрирају инспектору Директората или старијем испитивачу којег је за то посебно овластио

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	--

Директорат, кроз спровођење практичног испита или провере стручности у својству испитивача за права за која тражи сертификат, укључујући договор пре испита, спровођење практичног испита, провере стручности или процене оспособљености, процену лица са којим је спровео испит, проверу или процену, као и анализу лета и попуњавање документације.

Потребно је да се разјасни улога чланова посаде, који учествују у практичном испиту код иницијалног стицања сертификата испитивача.

Сврха процене оспособљености је да покаже да је кандидат за сертификат испитивача стручан и способан за обављање те дужности.

Инспектор надлежне ваздухопловне власти или старији испитивач ће надгледати кандидата за испитивача у извршавању испита са „кандидатом” на ваздухоплову или симулатору, и то у оној улози за коју су поднели захтев, односно за коју се оспособљавају.

Детаљи испита или провере ће бити селектовани од стране инспектора или старијег испитивача за испит који ће кандидат за испитивача спровести са „кандидатом”. Након што се усагласе детаљи испита са инспектором/старијим испитивачем, од кандидата за испитивача се очекује да правилно управља испитом. Ово укључује брифинг, извршавање лета, процену и дебрифинг „кандидата”.

Инспектор ће о процени продискутовати са кандидатом за испитивача пре него што се са „кандидатом” спроведе анализа и саопште резултати.

Процене оспособљености за стицање појединих звања испитивача се базирају:

- За **FE(PPL)** - на PPL практичном испиту: постављање задатка, вођење и оцењивање лета, кога извршава испитивач у улози кандидата за дозволу/овлашћење. Када се тражи звање испитивача за вишемоторни авион/хеликоптер провера ће се одржати на том типу/ класи.
За **FE(CPL)** - на CPL практичном испиту. Када се тражи звање испитивача за вишемоторни авион/хеликоптер провера ће се одржати на том типу/ класи.
- За **TRE** - на ATPL практичном испиту. Сертификат гласи за одређени тип ваздухоплова;
- За **CRE** - на практичном испиту према врсти сертификата: постављање задатка, вођење и оцењивање лета према профилу испитног или лета за редовну проверу за стицање SPA, кога извршава испитивач у улози кандидата за дозволу/овлашћење. Када се тражи обнова овлашћења за инструментално летење провера (тест) треба да обухвата све захтеве за IR проверу.
- За **IRE** - на IR практичном испиту: постављање задатка, вођење и оцењивање лета, кога извршава испитивач у улози кандидата за дозволу/овлашћење. Када се тражи звање испитивача за вишемоторни авион/хеликоптер провера ће се одржати на том типу/ класи;
- За **FIE**- на FI практичном испиту: постављање задатка, вођење и оцењивање лета, кога извршава испитивач у улози кандидата за дозволу/овлашћење. Представити опширни брифинг (као нпр. брифинг инструктору на обуци). Спровести усмени испит у обиму од 2 сата. Када се сертификат тражи за једно и вишемоторни авион/хеликоптер захтевани елементи провере на вишемоторном авиону/хеликоптеру ће се спровести у другом лету на таквом типу/класи авиона/хеликоптера.

Кандидат за испитивача треба да следи следеће захтеве провере:

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

- укључивање испитивача у *MP* радно окружење;
- потреба да се дају прецизна упутства „кандидату”;
- одговорност за слободан приступ лету;
- интервенција испитивача, када је неопходно;
- коришћење екрана;
- одржавање везе са АТС и потреба за концизним, лако разумљивим намерама;
- због чега је „кандидату” потребан след догађаја (на пример после *go-around*);
- вођење кратких, чињеничних и ненаметљивих бележака.

D.5. Дебрифинг

Испитивач за кандидата треба да покаже инспектору способност да спроведе фер и непристрасан дебрифинг „кандидата” на основу чињеничних идентификованих ставки. Мора бити присутна равнотежа између једноставности и чврстине. Кандидат за испитивача треба, по властитој дискрецији, да са „кандидатом” продискутује о следећем:

- (1) саветује кандидата о томе како да избегне или исправи грешке;
- (2) износи и друге уочене критичне тачке;
- (3) даје савете које сматра корисним.

D.6. Записи/документација

Кандидат за испитивача треба да покаже инспектору способност да правилно попуни релевантне записе. Ови записи могу бити:

- (1) релевантна форма испита или провере;
- (2) уписивање у дозволу;
- (3) обавештење о неположеним секвенцама;
- (4) релевантне форме компаније где испитивач има право да обавља ОРС.

D.7. Демонстрација теоријског знања

Кандидат за испитивача треба да демонстрира инспектору задовољавајући ниво знања регулаторних захтева који се односе на функцију испитивача.

Инспектор/старији испитивач ће извршити анализу са кандидатом, без присуства осталих чланова летачке посаде и саопштити му резултат процене оспособљености за испитивача.

D.8. Поновљено полагање

У случају да кандидат за испитивача није положио процену оспособљености, има право да по истом решењу изврши поновно полагање.

Издаја на поновну процену оспособљености зависи од извештаја инспектора/старијег испитивача и може бити заказана најраније 90 дана, а најкасније 6 месеци од спровођења процене оспособљености. Додатна обука може бити захтевана по процени инспектора/старијег испитивача.

Трошкове додатне обуке и процене оспособљености сноси кандидат.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	--

У случају да кандидат за испитивача из другог покушаја не положи „практични испит, проверу стручности или процену оспособљености“, стиче право да поднесе нови захтев за стицање сертификата испитивача након 1 године од датума прве процене. У том случају кандидат мора поново да заврши целокупну обуку за стицање сертификата испитивача.

D.9. Обавезе инспектора/старијег испитивача

Инспектор/старији испитивач је обавезан да се приликом спровођења процене оспособљености кандидата за стицање сертификата испитивача, придржава Приручника за испитиваче (*FEM*) и остале регулативе, а у складу са одредбама *AMC1 FCL.1020*.

По окончању теоријске и практичне процене оспособљености кандидата за стицање сертификата испитивача, инспектор или старији испитивач који је обављао процену попуњава и потписује извештај/записник с процене оспособљености у три примерка од којих један доставља кандидату, други задржава у својој архиви, а трећи преко писарнице предаје Одељењу ваздухопловног особља са комплетном документацијом. Након провере документације иста се доставља Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву.

Одељење за ваздухопловне дозволе и архиву чува досијеа и издаје сертификат испитивача, а Одељење ваздухопловног особља води и ажурира базу података о испитивачима која се објављује на веб сајту Директората.

D.10. Права и обавезе кандидата за стицање сертификата испитивача

Уколико се обука и процена оспособљености извршавају у стварним условима, кандидат за испитивача, уз претходни пристанак кандидата којем се врши провера/испит и у договору са инспектором/старијим испитивачем спроводи брифинг, води проверу/испит и спроводи дебрифинг (уз претходну консултацију са инспектором/старијим испитивачем), саопштава резултат провере/испита, али нема право да потписује извештај са испита/провере.

Све трошкове обуке и процене оспособљености сноси кандидат.

D.11. Издавање сертификата испитивача

По успешно завршеној процени оспособљености за стицање сертификата испитивача, кандидат подноси преко писарнице Директората захтев за издавање сертификата испитивача на одговарајућем обрасцу, заједно са извештајем инспектора или старијег испитивача који је обављао процену оспособљености и доказом о плаћеним таксама.

Примљену документацију писарница Директората прослеђује Одељењу ваздухопловног особља.

Одељење ваздухопловног особља проверава потпуност и исправност поднесене документације. Ако је документација потпуна и исправна, прослеђује је Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву које израђује решење о издавању сертификата и сертификат испитивача, и који преко Одељења ваздухопловног особља и помоћника директора доставља директору Директората. После потписивања решење и сертификата од стране директора, сертификат испитивача се заводи и печата у писарници Директората, а његова копија се архивира у досијеу кандидата који се чува у **Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву**.

Решење о издавању и сертификат испитивача се достављају кандидату по правилима о личном достављању.

Сертификат испитивача се издаје на период од три године.

Е ВРСТЕ И КАТЕГОРИЈЕ ИСПИТИВАЧА

Е.1. Врсте испитивача

Према Правилнику о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља, испитивачи могу да буду:

- Испитивач у лету ($FE(A,H,As,S,B)$)
- Испитивач на типу ($TRE(A,H)$)
- Испитивач на класи (CRE)
- Испитивача за инструментално летење ($IRE(A,H)$)
- Испитивач на уређају за симулирано летење ($SFE(A,PL,H)$)
- Испитивач инструктора летења ($FIE(A,H,As,S,B)$)

Права и услови за сваку појединачну врсту испитивача су наведени у одељцима 2,3,4,5,6 и 7 Главе К Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља (параграф FCL.1005 за сваку појединачну врсту испитивача).

Е.2. Права испитивача

Испитивач може да користи само она права која су му наведена у сертификату испитивача. Права испитивача, услови и посебни захтеви су дефинисана параграфом FCL.1005 Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља за, сваку појединачну врсту испитивача.

Приликом одређивања права испитивача у обзир се узимају и општи услови, дефинисани параграфом FCL.1000. и извештај са практичне обуке и процене оспособљености из којег је видљиво на бази којег испита је спроведена процена и на којој класи/типу ваздухоплова.

Права, услови и начин уписивања у сертификат испитивача су приказани у следећој табели:

Врста испитивача	Права *(FCL.1005.)	Услов	Упис права у сертификат
FE(A)	1) практични испити за стицање дозволе приватног пилота авиона ($PPL(A)$) и практични испити и провере стручности за припадајућа овлашћења за класу и тип авиона са једним пилотом, осим за сложене авионе високих перформанси са једним пилотом.	најмање 1.000 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - TMG , укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења;	LST(PPL(A)) LST;LPC(SEP(land)),или LST,LPC(SEP(sea))
	2) практични испити за стицање дозволе професионалног пилота авиона ($CPL(A)$) и практични испити и провере стручности за припадајућа овлашћења за класу и тип авиона са једним пилотом, осим за сложене авионе високих	најмање 2.000 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - TMG , укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења	LST(PPL,CPL(A)) LST,LPC(SEP(land,)),или (sea) or MEP(land))

	перформанси са једним пилотом.		
	3) практичне испите и провере стручности за дозволу пилота лаких ваздухоплова (авион) - <i>LAPL(A)</i> ,	најмање 500 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - <i>TMG</i> , укључујући најмање 100 сати летења у својству инструктора летења	LST;LPC(LAPL(A))
	4) практичне испите за стицање овлашћења за летење у планинским пределима	најмање 500 сати летења као пилот на авионима или моторним једрилицама - <i>TMG</i> , укључујући најмање 500 полетања и слетања у својству инструктора летења на обуци за овлашћење за летење у планинским пределима.	LST(MR)
	5) провере стручности за продужење и обнову овлашћења за инструментално летење на рути (<i>EIR</i>)	најмање 1.500 сати као пилот на авионима и испуњава захтеве из <i>FCL.1010.IRE</i> (a) 2)	LPC(EIR(A))
FE(H)	1) практични испити за стицање дозволе приватног пилота хеликоптера (<i>PPL(H)</i>) и практични испите и провере стручности за овлашћења за једномоторне хеликоптере са једним пилотом уписане у дозволу приватног пилота хеликоптера (<i>PPL(H)</i>)	има 1.000 сати летења као пилот на хеликоптерима, укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења	LST(PPL(H)) LST,LPC(Type of SE SPH)

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

	2) практични испити за стицање дозволе професионалног пилота хеликоптера (<i>CPL(H)</i>) и практични испити и провере стручности за овлашћења за једномоторне хеликоптере са једним пилотом уписане у дозволу професионалног пилота хеликоптера (<i>CPL(H)</i>)	има 2.000 сати летења као пилот на хеликоптерима, укључујући најмање 250 сати летења у својству инструктора летења.	LST(PPL,CPL(H)) LST,LPC(Type of SE SPH)
	3) практични испити и провере стручности за овлашћења за летење на вишемоторним хеликоптерима са једним пилотом уписана у дозволу приватног пилота хеликоптера (<i>PPL(H)</i>) или професионалног пилота хеликоптера (<i>CPL(H)</i>)	испунио услове наведене у тач. 1) и 2), у зависности шта је примењиво, и има дозволу професионалног пилота хеликоптера (<i>CPL(H)</i>) или дозволу транспортног пилота хеликоптера (<i>ATPL(H)</i>) и, ако је примењиво, овлашћење за инструментално летење (<i>IR(H)</i>).	LST,LPC(Type of ME SPH)-SPO или MPO или SPO&MPO LST,LPC(Type of ME SPH/IR)
	4) практични испити и провере стручности за дозволу пилота лаких ваздухоплова (хеликоптер) - <i>LAPL(H)</i>	има најмање 500 сати летења као пилот на хеликоптерима, укључујући најмање 150 сати летења у својству инструктора летења	LST,LPC(LAPL(H))
FE(As)	практични испити за стицање дозволе приватног пилота ваздушног брода (<i>PPL(As)</i>) и професионалног пилота ваздушног брода (<i>CPL(As)</i>) и практични испити и провере стручности за припадајућа овлашћења за типове ваздушних бродова	има 500 сати летења као пилот на ваздушним бродовима, укључујући 100 сати летења у својству инструктора летења	LST(PPL(As)) или LST(PPL,CPL(As)) LST,LPC(Type of As)
FE(S)	1) практични испити и провере стручности за дозволу пилота једрилице (<i>SPL</i>) и дозволу пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - <i>LAPL(S)</i> .	има 300 сати летења као пилот на једрилицама или моторним једрилицама, укључујући 150 сати летења или 300 полетања једрилицама (повлачења једрилице) у својству инструктора летења	LST,LPC(SPL,LAPL(S))

	2) провере стручности за проширење права из дозволе пилота једрилице (<i>SPL</i>) на комерцијалне летове	има 300 сати летења као пилот на једрилицама или моторним једрилицама, укључујући 90 сати летења у својству инструктора летења	LPC(Extension CF)
	3) практични испити за проширење права из дозволе пилота једрилице (<i>SPL</i>) или пилота лаких ваздухоплова (једрилица) - <i>LAPL(S)</i> на моторне једрилице – <i>TMG</i>	има 300 сати летења као пилот на једрилицама или једрилицама са погоном, укључујући 50 сати летачке обуке на моторним једрилицама – <i>TMG</i>	LST(Extension TMG)
	4) практични испити и провере стручности за овлашћење за летење једрилицом у облацима	има најмање 200 сати летења као пилот на једрилицама или једрилицама са погоном, укључујући најмање пет сати или 25 летова обуке за овлашћење за летење једрилицом у облацима или најмање десет сати обуке за овлашћење за инструментално летење на рути (<i>EIR</i>) или овлашћење за инструментално летење - <i>IR(A)</i>	LST,LPC(EIR(S))
FE(B)	1) практични испити за стицање дозволе пилота балона (<i>BPL</i>) и дозволе пилота лаких ваздухоплова (балон) - <i>LAPL(B)</i> и практичне испите и провере стручности за проширење права на другу класу или групу балона.	има 250 сати летења као пилот на балонима, укључујући 50 сати летења у својству инструктора летења	LST(BPL, LAPL(B)) LST,LPC(Class or type of baloon)

	2) провере стручности за проширење права из дозволе пилота балона (<i>BPL</i>) на комерцијалне летове	има 300 сати летења као пилот на балонима, од чега 50 сати летења на балонима из исте групе за које се тражи проширење. Захтеваних 300 сати летења мора да укључује 50 сати летења у својству инструктора летења	LPC(Extension CF)
TRE(A)/ TRE(PL)	1) практични испити за стицање овлашћења за летење на типу авиона или ваздухоплова са вертикалним узлетањем, у зависности шта је примењиво; 2) провере стручности за продужење или обнову важења овлашћења за летење на типу и овлашћења за инструментално летење (<i>IR</i>);		LST,LPC(Type of A or PL)/IR
	3) практичне испите за стицање дозволе транспортног пилота авиона (<i>ATPL(A)</i>)		LST(ATPL(A)) LST(ATPL(PL))
	4) практични испити за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (<i>MPL</i>),	испунио захтеве наведене у <i>FCL.925</i> ;	LST(MPL)
	5) процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на типу (<i>TRI</i>) или сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (<i>SFI</i>) на одговарајућој категорији ваздухоплова,	најмање три године испитивач на типу (<i>TRE</i>)	AoC(TRI/SFI)
TRE(H)	1) практични испити и провере стручности за стицање, продужење или обнову важења овлашћења за летење на типу хеликоптера;		LST,LPC(Type of H)

	2) провере стручности за продужење или обнову важења овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру (<i>IR</i>) или за проширење овлашћења за инструментално летење на хеликоптеру (<i>IR(H)</i>) са хеликоптера са једним пилотом на хеликоптере са више пилота,	испитивач на типу хеликоптера (<i>TRE(H)</i>) има важеће овлашћење за инструментално летење на хеликоптеру (<i>IR(H)</i>);	LPC(Type of MPH/IR)
	3) практични испити за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (<i>ATPL(H)</i>);		LST(ATPL(H))
	4) процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на типу хеликоптера (<i>TRI(H)</i>) или сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (хеликоптер) (<i>SFI(H)</i>),	испитивач најмање три године испитивач на типу (<i>TRE</i>)	AoC(TRI/SFI(H))
CRE	(а) практични испите за стицање овлашћења за класу и тип; (б) провере стручности за: 1) продужење или обнову важења овлашћења за летење на класи и типу; 2) продужење и обнову важења овлашћења за инструментално летење (<i>IR</i>), 3) продужење и обнову овлашћења за инструментално летење на рути (<i>EIR</i>),	испунио захтеве наведене у <i>FCL.1010.IRE</i> (а); испитивач на класи (<i>CRE</i>) има најмање 1.500 сати летења као пилот на	LST,LPC(Class/Type) LPC(IR/SE or IR/ME) LPC(EIR(A))

	(ц) практичан испит за проширење права имаоца дозволе пилота лаких ваздухоплова (авиона) - <i>LAPL(A)</i> на другу класу или варијанту авиона	авионима и испуњава услове дате у <i>FCL.1010.IRE</i> (a) 2);	LST(Extension LAPL(A))
IRE(A)	практични испити за издавање и проверу стручности за продужење или обнову овлашћења за инструментално летење на рути (<i>EIR</i>) или овлашћења за инструментално летење (<i>IR</i>)	мора да имају сертификат инструктора за инструментално летење авионом (<i>IRI(A)</i>) и: 1) 2.000 сати летења као пилот на авионима; 2) 450 сати летења по правилима инструменталног летења (<i>IFR</i>), од чега 250 сати летења у својству инструктора.	LST,LPC(EIR(A)) или LST,LPC(IR/SE,EIR) или LST,LPC(IR/ME,EIR) или LST,LPC(IR/SE,IR/ME,EIR)
IRE(H)	практични испити за издавање и проверу стручности за продужење или обнову овлашћења за инструментално летење на рути (<i>EIR</i>) или овлашћења за инструментално летење (<i>IR</i>)	мора да има сертификат инструктора за инструментално летење хеликоптером (<i>IRI(H)</i>) и: 1) 2.000 сати летења као пилот на хеликоптерима; 2) 300 сати летења по правилима инструменталног летења на хеликоптерима, од чега 200 сати летења у својству инструктора.	LST,LPC(EIR(H)) или LST,LPC(IR(H)) или LST,LPC(EIR,IR(H))
IRE(As)	практични испити за издавање и проверу стручности за продужење или обнову овлашћења за инструментално летење на рути (<i>EIR</i>) или овлашћења за инструментално летење (<i>IR</i>)	мора да има сертификат инструктора за инструментално летење ваздушним бродом (<i>IRI(As)</i>) и: 1) 500 сати летења као пилот на ваздушним бродовима; 2) 100 сати летења по правилима инструменталног летења на ваздушним бродовима, од чега 50 сати летења у својству инструктора.	LST,LPC(EIR(As)) или LST,LPC(IR(As)) или LST,LPC(EIR,IR(As))
SFE(A) SFE(PL)	1) практични испити и провере стручности за издавање, продужење или обнову важења		LST,LPC(Type of A or PL)

	овлашћења за летење на типу авиона или ваздухоплова са вертикалним узлетањем, у зависности шта је примењиво; 2) провере стручности за продужење важења или обнову овлашћења за инструментално летење (IR), 3) практични испити за стицање дозволе транспортног пилота авиона (ATPL(A)); 4) практични испити за стицање дозволе пилота вишечлане посаде (MPL), 5) процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење (SFI) на одговарајућој категорији ваздухоплова,	(SFE) испуњава услове наведене у FCL.1010.IRE за одговарајућу категорију ваздухоплова; испитивач испунио услове из FCL.925; најмање три године испитивач на уређају за симулирано летење (SFE).	LPC(IR(A or PL)) LST(ATPL(A)) LST(MPL) AoC(SFI(A or (PL)))
SFE(H)	1) практични испити и провере стручности за стицање, продужење важења и обнову овлашћења за летење на типу; 2) провере стручности за продужење важења и обнову овлашћења за инструментално летење (IR); 3) практични испити за стицање дозволе транспортног пилота хеликоптера (ATPL(H));	(SFE) испуњава услове из FCL.1010.IRE (б)	LST;LPC(Type of H) LPC(IR(H)) LST(ATPL(H))

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

	4) практични испити и провере стручности за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења на уређају за симулирано летење за хеликоптер (<i>SFI(H)</i>),	најмање три године испитивач на уређају за симулирано летење (<i>SFE</i>)	AoC(SFI(H))
FIE(A)	процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења авионом (<i>FI(A)</i>), инструктора летења на класи авиона (<i>CRI(A)</i>), инструктора за инструментално летење авионом (<i>IRI(A)</i>) и инструктора за летење на типу авиона (<i>TRI(A)</i>) на авионима са једним пилотом,	има одговарајући сертификат инструктора	AoC(FI(A)) или AoC(CRI(A)) или AoC(IRI(A)) или AoC(TRI(A)) или AoC (FI(A),CRI(A),IRI(A), TRI(A))
FIE(H)	процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора летења хеликоптером (<i>FI(H)</i>), инструктора за инструментално летење хеликоптером (<i>IRI(H)</i>) и инструктора за летење на типу хеликоптера (<i>TRI(H)</i>) на хеликоптерима са једним пилотом,	има одговарајући сертификат инструктора	AoC(FI(H)) или AoC(IRI(H)) или AoC(TRI(H)) или AoC(FI(H),IRI(H),TRI(H))
FIE(S) FIE(As) FIE(B)	процене оспособљености за стицање, продужење важења или обнову сертификата инструктора на одговарајућој категорији ваздухоплова,	има одговарајући сертификат инструктора	AoC(FI(S)) AoC(FI(As)) AoC(FI(B))

У сертификат испитивача се такође уписује право старијег испитивача (**Senior Examiner**), и то оном испитивачу који је завршио теоријску обуку на курсу/семинару за старијег испитивача у организацији Директората, из следећих области: законодавство, улога старијег испитивача, процена/избор испитивача, административни захтеви Директората и коме је најмање једном продужено важење сертификата испитивача и који има или је имао овлашћење инструктора на типу/класи ваздухоплова у трајању од најмање пет година.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	--

Било које право које се уписује у сертификат испитивача на типу – TRE (LPC, LST, AoC) укључује и право на спровођење операторових провера стручности (*OPC – Operator Proficiency Check*) на одређеном типу ваздухоплова.

Е.3. Старији испитивач (*Senior Examiner*)

Права

Старији испитивач има права да спроводи:

- 1) практичне испите,
- 2) провере стручности,
- 3) процене оспособљености кандидата и
- 4) надзор над радом испитивача, када га за то одреди Директорат.

Услови

(а) Послове старијег испитивача може да врши испитивач који је:

- 1) Завршио теоријску обуку на припреми/курсу/семинару за старијег испитивача у организацији Директората, из следећих области:
 - законодавство;
 - улога старијег испитивача;
 - процена/избор испитивача
 - административни захтеви Директората;

2) најмање једном продужио важење сертификата испитивача и који има или је имао овлашћење инструктора на типу/класи ваздухоплова у трајању од најмање пет година;

3) имао најмање 30 практичних испита/провера стручности/процена оспособљености;

Директорат може захтевати да се, пре ауторизовања, над радом испитивача у улози старијег испитивача, изврши инспекцијски надзор.

Е.4. Ограничење права

Ограничење права у случају сукоба интереса

Испитивачи не могу да спроводе:

(а) практичне испите или процене оспособљености кандидата за издавање дозвола, овлашћења или сертификата:

1) којима су спроводили више од 25 % захтеване практичне обуке за стицање дозволе, овлашћења или сертификата за који се практичан испит или процена оспособљености спроводи; или

2) када су одговорни за давање препоруке за полагање практичног испита, у складу са FCL.030 (б) Правилника о летачком особљу;

(б) практичне испите, провере стручности или процене оспособљености увек кад осећају да њихова објективност може да буде доведена у питање.

(в) практичне испите, провере стручности или процене оспособљености имаоцима дозвола/овлашћења/ сертификата које није издао Директорат, без претходне сагласности надлежне ваздухопловне власти.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

Е.5. Скорашње искуство

Да би испитивач могао да користи права из сертификата испитивача, мора током сваких 36 месеци током важења сертификата, рачунајући од датума почетка важења, да изврши најмање шест практичних испита или провера стручности или процена оспособљености.

Уколико у назначеном периоду испитивач не испуни горе наведени услов, да би могао да настави да користи права из сертификата, мора да заврши додатну обуку освежења знања коју врши инспектор или старији испитивач, а следећа провера стручности коју врши мора бити под надзором инспектора или старијег испитивача.

Трошкове додатне обуке освежења знања и надзора спровођења провере стручности, сноси испитивач.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

F СПРОВОЂЕЊЕ ПРАКТИЧНИХ ИСПИТА И ПРОВЕРА СТРУЧНОСТИ

F.1. Дефиниције

Практични испит означава проверу стручне оспособљености у циљу стицања дозволе или овлашћења, укључујући и усмено испитивање, ако се захтева.

Провера стручности означава проверу стручне оспособљености у сврху продужења важења или обнове овлашћења, укључујући и усмено испитивање, ако се захтева.

Процена оспособљености означава проверу стручне оспособљености у циљу стицања, продужења важења или обнове сертификата инструктора укључујући и усмено испитивање, ако се захтева.

F.2. Сврха испита/провере

Практичним приказом кроз испит/проверу кандидат треба да докаже да је постигао или одржао захтевани ниво знања и стручности.

Подигне летачку обуку АТО на виши степен посредством повратних информација испитивача о оним тачкама/деловима испита/провера, које кандидати најчешће нису положили.

Кроз позитиван пример испитивача у ваздухопловном понашању и дисциплини током испита/провера помогне у одржавању и повећању безбедносних стандарда.

F.3. Планирање испита/провере и капацитети за кандидата

Испитивач треба да планира испит или проверу тако да се изврше све захтеване вежбе дозвољавајући довољно времена за сваку вежбу у односу на временске услове, ситуацију у саобраћају, АТС захтеве и локалне процедуре.

Приликом спровођења практичних испита, провера стручности и процена оспособљености, испитивачи морају да:

- обезбеде да се комуникација са кандидатом може успоставити без језичких препрека;
- провере да кандидат испуњава све услове по питању прописаних квалификација, обуке и искуства у вези издавања, продужења важења или обнове дозволе, овлашћења или сертификата, за које се практичан испит, провера стручности или процена оспособљености спроводе;
- упознају кандидата са последицама пружања непотпуних, нетачних или лажних података о њиховој обуци и летачком искуству.

Испитивач ће обавити сваки испит/проверу на такав начин који ће бити у складу са смерницама које су прописале ваздухопловне власти и на такав начин да је сваком кандидату дато адекватно време за испит, обично не више од једног сата.

Кандидату морају бити доступни потребни капацитети за планирање. Испитивач ће проверити да ли кандидат зна где су ресурси. За брифинг је потребно користити тиху собу тако да се планирање може завршити без прекидања и ометања.

Планирање ће се извршити без помоћи осталих кандидата или инструктора. Морају се прибавити актуелне АТС и метео информације. Потребно је да кандидат изврши све потребне захтеве и адекватно време за лет.

Испитивач треба да надзире све аспекте припреме лета, укључујући, када је потребно, и добијање АТС 'slot' времена.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

Испитивач мора да планира испит или проверу у складу са *Part-FCL* захтевима. Извршавају се само они маневри и процедуре прописани за одређену врсту испита.

Исти испитивач не може да извршава поновљени испит или проверу без претходног пристанка кандидата.

F.4. Наступ испитивача

Испитивач треба да охрабри кандидата и одржава пријатељску и опуштену атмосферу пре и у току испита или провере. Негативан или непријатељски наступ не сме да се користи. Испитивач треба да избегава негативне коментаре или критике у току испита или провере, а целокупну оцену треба да изнесе у току анализе по завршетку испита/провере.

F.5. Садржај испита/провере

Испит или провера се састоје из:

- Усног испитивања на земљи (где је применљиво);
- Испитивања у лету;
- Послелетног испитивања.

Усно испитивање на земљи треба да укључи:

- Опште познавање ваздухоплова и перформансе;
- Планирање и оперативне процедуре;
- Проверу познавања релевантних делова Part – OPS и Part – FCL, који се односе на категорију ваздухоплова, односно специфично овлашћење на одређеној класи/типу ваздухоплова, ако је применљиво;
- Остале релевантне детаље испита или провере.

F.6. Садржај брифинга

Кандидату треба да се обезбеди време и средства да се припреми за проверу. Брифинг треба да садржи следеће:

- а. циљ лета,
- б. провера дозволе, уколико је потребно,
- ц. могућност кандидата да поставља питања,
- д. оперативне процедуре које се примењују,
- е. процена метеоролошке ситуације,
- ф. радне могућности кандидата и испитивача,
- г. циљ/задача, који кандидат треба да схвати,
- х. симулиране претпоставке метеоролошке ситуације (залеђивање, база облака...),
- и. садржај вежбе која треба да се изврши,
- ј. договорене брзине и параметри управљања (нпр. вертикалне брзине, нагиб),
- к. коришћење радиотелефоније,
- л. међусобне улоге кандидата и испитивача (нпр. за време ванредне ситуације),
- м. административне процедуре (нпр. придржавање плана летења) у лету.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

Е.7. Спровођење испита/провере

Пре приступања испиту/провери испитивач треба да провери, да су ваздухоплов или симулатор, који су намењени за проверу, у те сврхе одговарајуће опремљени, исправни и са комплетном документацијом. Само онај ваздухоплов или симулатор, који је у те сврхе одобрен од стране ДЦВ, може да се користи.

За спровођење практичног испита потребно је да испитивач:

1. Са кандидатом и инспектором, ако је одређен да врши надзор, договори датум и место одржавања испита;
2. Спроводи практични испит према Приручнику за испитиваче (FEM), и према садржају за одређену врсту дозволе/овлашћења/сертификата (Правилник о летачком особљу).

Испитивач треба да води забелешке у току испита или провере које ће му послужити за послелетни брифинг.

Испитивач треба да буде флексибилан на могућност извесних промена пре лета, због АТС инструкција, или других околности које могу да утичу на испит или проверу.

Ако одређене измене утичу на планирани испит или проверу, испитивач би требао да буде задовољан ако кандидат разуме и прихвата измене. У противном, испит или проверу би требало прекинути.

Е.8. Систем процене

Испитивач треба да узме у обзир одступања због турбуленције, АТС инструкција, итд. Испитивач треба да прекине испит или проверу само када је јасно да кандидат није у стању да покаже захтевани ниво знања, стручности и вештина и да се целокупан испит или провера морају спровести поново из безбедносних разлога. У току процене, испитивач мора да употребљава један од следећих термина:

- **‘pass’ (положио)**, под условом да је кандидат показао захтевани ниво знања, стручности и вештина за одређену дозволу или овлашћење, остајући при томе у дозвољеним летним толеранцијама;
- **‘fail’ (није положио)**, под условом:
 - Да су прекорачене летне толеранције и да нису последица турбуленције, или АТС инструкција;
 - Да је циљ вежбе постигнут, али на рачун безбедности летења, кршења правила или регулативе, скромног ваздухопловног знања и грубог управљања;
 - Да није показан прихватљив ниво знања;
 - Да није показан прихватљив ниво управљања летом;
 - Да је била потреба интервенција испитивача у интересу безбедности.
- **‘partial pass’ (делимично положио)**, у складу са критеријумима наведеним у одговарајућем додатку Part-FCL.

Е.9. Систем оцењивања

Испитивач треба да води белешке током испита/провере као референцу за анализу (*de-briefing*). Белешке треба водити без узбуњивања или скретања пажње кандидата.

Комуникација током лета треба да се одвија само када је неопходно:

- кандидату саопштавати неопходан низ догађаја коришћењем концизних и лако разумљивих намера (нпр. оних које следе после одласка у други круг (go - around);
- испитивач треба да буде флексибилан на могућност промена које настају у односу на брифинг пре лета и то због АТС инструкција или других околности које утичу на испит/проверу;
- тамо где настану промене у односу на планирани испит/проверу испитивач треба да буде задовољан ако их кандидат разуме и прихвата. У супротном, испит/проверу треба прекинути.

Испитивач треба да прекине испит/проверу само у циљу оцењивања кандидата, или из разлога безбедности.

Осим када испитивач мора да да смернице или опомене, кандидату треба дозволити да обавља лет без прекидања. Треба запамтити, међутим, да је испитивач одговоран за безбедно обављање лета и превенцију прекршаја.

Г.10. Процене способности кандидата

Постоји неколико метода за вредновање способности кандидата, а најчешће се заснивају на нумеричком оцењивању и објективном процењивању.

Објективно процењивање

Задовољавајуће извођење

Способност кандидата да безбедно обави тражене задатке заснована је на:

- Обављању задатака који су набројани у Приручнику за испитиваче за издавање дозволе или овлашћења (rating) у оквиру одобрених стандарда.
- Приказаном управљању ваздухопловом и летом са успешним резултатом у сваком задатку чије извршавање ниједном није изазвало озбиљну сумњу.
- Демонстрирању здравог расуђивања и руковођења посадом и на компетентности једночлане посаде (*single-pilot competence*) уколико је ваздухоплов сертифицирован као тип за управљање од стране једног пилота.

Незадовољавајуће извођење

- Непрестано прекорачење релевантних толеранција, или неуспех да се предузме брза реакција када су толеранције прекорачене, указује на незадовољавајуће извођење. Толеранције представљају извођење, које се очекује у добрим условима за летење. Свака радња, или недостатак исте од стране кандидата где је неопходна корективна интервенција испитивача ради безбедног лета, биће дисквалификујућа. Уколико поновљена ставка није сасвим задовољавајућа, испитивач ће је сматрати незадовољавајућом.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

F.11. Прекинути испити/провере

Уколико кандидат одлучи да не настави испит или проверу из разлога које испитивач сматра неоправданим, сматраће се да кандидат није положио ставке и секције које су изведене до прекида.

Ако се испит или провера прекину из разлога које испитивач сматра оправданим, само ставке или секције које нису завршене ће бити провераване током каснијег испита или провере.

Испитивач може прекинути испит или проверу у било којој фази, уколико сматра да је способност кандидата таква да захтева поновни комплетни испит или проверу.

F.12. Анализа после лета

Тек након завршеног лета испитивач може давати савете кандидату који се односи на било који аспект лета.

Након што је испит или провера завршен или прекинут, испитивач треба да спроведе анализу са кандидатом и да изнесе разлоге због којих одређени елементи или секција нису положени.

У случају да испит или провера није положен, или је прекинут, испитивач мора дати кандидату одговарајуће савете и упутства за поновно полагање испита или провере.

Било који коментар, или неслагање, у вези испитивачеве оцене испита или провере морају да буду документовани и потписани од стране испитивача и кандидата.

F.13. Саопштавање резултата испита/провере

Након завршетка практичног испита или провере стручности, испитивач мора да:

- 1) обавести кандидата о резултату испита/провере. У случају да кандидат не положи или делимично положи испит/проверу, испитивач мора да обавести кандидата да не може да извршава права из овлашћења све док не положи испит/проверу у потпуности. Испитивач мора детаљно да упозна кандидата о евентуалним захтевима за додатном обуком, као и о његовом праву на жалбу;
- 2) у случају када кандидат положи проверу стручности и процену оспособљености за продужење важења или обнову, унесе у дозволу или сертификат кандидата нови датум важења, ако га је за то посебно овластила ваздухопловна власт надлежна за дозволу кандидата;
- 3) да кандидату потписани извештај са практичног испита или провере стручности и што пре достави копије извештаја Директорату.

F.14. Обавезе испитивача након завршеног испита/провере

Извештај са испит/провере мора да садржи:

- (i) изјаву да је испитивач од кандидата добио информације о његовом искуству и обуци и да сматра да наведено искуство и обука испуњавају услове из Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља;
- (ii) потврду да су сви потребни маневри и вежбе спроведени, као и информације о усменој теоријској провери знања, када је применљиво. Испитивач мора да својим потписом потврди да је извршио усмену проверу кандидата из познавања релевантних Part – OPS и Part – FCL захтева, који се односе на категорију ваздухоплова, односно специфично овлашћење на одређеној класи/типу ваздухоплова.

Ако нека секција није положена, испитивач мора да напише разлоге такве оцене;

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	--

(iii) резултат испита, провере или процене оспособљености.

(ц) Испитивачи морају да чувају пет година евиденцију са детаљима спроведених практичних испита, провера стручности и процена оспособљености и њиховим резултатима.

По захтеву Директората, испитивачи морају да доставе сву евиденцију, извештаје и све остале информације које су захтеване у оквиру надзорних активности.

Извештај са практичног испита се израђује у три примерка и дистрибуира на следећи начин:

- један примерак извештаја са испита се даје кандидату (у случају да не положи примерак се не даје кандидату) који он доставља Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву ради издавања дозволе односно уписа овлашћења;
- један примерак извештаја остаје у личној архиви испитивача;
- један примерак инспектору који је вршио надзор;

F.15. Жалбе и притужбе

ко кандидат у било ком тренутку током или после испита изрази жалбу озбиљне природе на рачун обављања свог испита/провере, испитивач не треба да се упушта у дискусију са кандидатом. Жалбе или притужбе ће се процесуирати у складу са прописима Директората.

F.16. Одређивање испитивача за практичне испите и процене оспособљености

Испитиваче за практичне испите за стицање дозвола и овлашћења и процене оспособљености за стицање сертификата инструктора одређује Директорат.

Испитивач мора да буде са Листе овлашћених испитивача коју води Одељење ваздухопловног особља, са правом спровођења практичних испита, односно процене оспособљености, која су унесена у сертификат испитивача.

Након израде решење о одобравању полагања практичног испита/процене оспособљености, које одобри директор, начелник (овлашћено лице) то решење доставља инспектору одређеном за спровођење надзора над испитом.

По један примерак решења се доставља центру за обуку (или лично кандидату) и именованом испитивачу преко писарнице која исте доставља поштом, један примерак се одлаже у регистар практичних испита који се чува у Одељењу ваздухопловног особља, а један примерак заједно са одобреном пријавом и таксама одлаже се у архиву Директората.

У изузетним случајевима, када се испит за стицање овлашћења за летење на типу ваздухоплова извршава непосредно након завршене практичне обуке у другој држави, о чему центар за обуку или оператер обавештавају Одељење ваздухопловног особља путем мејла, одобрење за испит или процену оспособљености се може, из практичних разлога, извршити и без писаног решења. Одобрење врши начелник Одељења ваздухопловног особља или инспектор који га мења у његовој одсутности, електронским путем (мејлом). Одобрење се шаље испитивачу који ће спроводити испит а који се налази на Листи одобрених испитивача, а у „cc” верзији и помоћнику директора, као и Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву и центру за обуку у којем је обука спроведена. Такав мејл се штампа и заводи у писарници Директората.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

G ВАЖЕЊЕ, ПРОДУЖЕЊЕ И ОБНОВА СЕРТИФИКАТА ИСПИТИВАЧА

G.1. Важење и продужење сертификата испитивача

Важење.

Сертификат испитивача важи три године.

Продужење важења.

Важење сертификата испитивача се продужава ако је ималац сертификата, у току периода важења сертификата:

- 1) спровео најмање шест практичних испита, провера стручности или процена оспособљености у три године;
- 2) током последње године важења сертификата похађао семинар освежења знања за испитиваче, који спроводи Директорат или одобрени центар за обуку (ATO) а по одобрењу Директората.
- 3) Један од практичних испита или проверу стручности спроведену током последње године важења сертификата мора да **процени** инспектор Директората или старији испитивач којег је Директорат за то посебно овластио.

Подношење, пријем и обрада документације

Ималац сертификата испитивача који намерава да продужи његово важење дужан је да поднесе преко писарнице Директората следећу документацију:

- захтев за продужење важења сертификата испитивача на одговарајућем обрасцу,
- доказ о плаћеној административној такси и такси за продужење,
- доказ о испуњењу услова за продужење важења у складу са тачком 44.2.

Примљену документацију писарница Директората прослеђује Одељењу ваздухопловног особља које провера испуњеност услова .

Ако кандидат не испуњава услове, документација се прослеђује Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву које израђује предлог решења којим се одбија захтев за продужење важења сертификата испитивача. Решење се преко Одељења ваздухопловног особља и помоћника директора доставља директору Директората.

Ако кандидат испуњава услове, документација се прослеђује Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву која израђује предлог решења о продужењу важења сертификата испитивача.

Осим горе наведених услова, продужење важења сертификата испитивача може да буде извршено само ако кандидат демонстрира континуирано испуњавање услова наведених у *FCL.1010* и *FCL.1030* Правилника о дозволама, центрима за обуку и здравственој способности летачког особља.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

Трошкове надзора (процене рада) над спровођењем провере стручности/практичног испита /процене оспособљености под надзором у задњих 12 месеци важности сертификата испитивача, као услов за продужење важења сертификата испитивача, сноси испитивач.

Када кандидат који продужава важење сертификата испитивача има права за више од једне врсте испитивача, комбиновано продужење свих права може да буде остварено ако кандидат испуни услове наведене у тач. (б) 1) и 2) и FCL.1020 за једну од врста сертификата испитивача које има, уз сагласност Директората.

G.2. Обнова сертификата испитивача

Ако је истекао рок важења сертификата испитивача, кандидат мора да испуни следеће услове:

- да у 12 месеци пре подношења захтева за обнову похађа семинар освежења знања за испитиваче,
- да успешно заврши процену оспособљености за сертификат испитивача, у складу са FCL.1020.

Осим горе наведених услова обнова сертификата испитивача може да буде извршена, само ако кандидат демонстрира континуирано испуњавање услова наведених у FCL.1010 и FCL.1030.

Изузев горе наведених услова, поступак обнове сертификата испитивача је исти поступку код првог стицања сертификата.

Трошкове обнове сертификата испитивача, сноси испитивач.

G.3. Проширење права из сертификата испитивача

Ако испитивач захтева проширење права из сертификата у односу на тип/класу ваздухоплова или врсту сертификата (*CRE, FE, IRE, FIE, SFE, TRE*), мора да заврши практичну обуку за захтевани тип/класу ваздухоплова или врсту сертификата испитивача у складу са AMC1 FCL.1015, и да успешно заврши процену оспособљености за нову врсту сертификата у складу са FCL.1020.

Трошкове проширења права из сертификата испитивача сноси испитивач.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

Н ПРАВО ПРОЦЕНЕ ЗНАЊА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА - ELP

Н.1. Права испитивача

У току спровођења практичног испита, провере стручности, процене оспособљености или компанијске провере стручности, испитивач који поседује експертски ниво знања енглеског језика и са којим је надлежна ваздухопловна власт спровела одговарајућу припрему, може да изврши процену знања енглеског језика кандидата у циљу продужења важења оперативног и напредног нивоа знања енглеског језика.

У току спровођења практичног испита, провере стручности, процене оспособљености или компанијске провере стручности, испитивач који поседује напредни ниво знања енглеског језика и са којим је надлежна ваздухопловна власт спровела одговарајућу припрему, може да изврши процену знања енглеског језика кандидата у циљу продужења важења оперативног нивоа знања енглеског језика.

Н.2. Поступци и обавезе испитивача:

- да упозна кандидата са процедуром за процену знања енглеског језика;
- да путем електронске поште обавести Одељење ваздухопловног особља о намери спровођења процене знања енглеског језика, најкасније 72 сата пре спровођења процене, ако се процена врши на територији Републике Србије, односно 10 радних дана, ако се процена спроводи изван територије Републике Србије, на адресу ispitivaci@cad.gov.rs;
- да процену знања енглеског језика врши у току спровођења провере стручности/практичног испита/компанијске провере стручности, према критеријумима наведеним у ИКАО документима и другој регулативи и то на начин који неће имати негативан утицај на спровођење провере стручности или практичног испита;
- да по завршеној процени знања енглеског језика попуни извештај *PEL-103 ELP/E* са одговарајућом бројчаном оценом која одговара нивоу показаног знања и описном оценом „Положио” или „Није положио”, те да исти пошаље на адресу ispitivaci@cad.gov.rs;
- да упозна кандидатима са правом подношења жалбе Директорату, у случају да није задовољан изреченом оценом;
- да Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву достави извештај о спроведеној процени знања енглеског језика на адресу ova@cad.gov.rs, одмах, а најкасније у року од 24 часа од окончања процене;
- да чува документацију о спроведеној процени знања енглеског језика минимално 5 (пет) година;
- да у току важења права да врши процену знања енглеског језика похађа семинар освежења знања/стандардизације, којег организује Директорат или овлашћени центар за оцењивање знања енглеског језика.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	--

Н.3. Ограничење права испитивача

Испитивачи за процену знања енглеског језика не могу да дају кандидату већу оцену од оне коју је имао пре приступања процени, нити могу да спроводе процену кандидату кога је неки други испитивач на процени, у току спровођења провере стручности или практичног испита, оценио оценом „Није положио”.

Испитивач са правом процене знања енглеског језика не може да врши процену у току провере стручности/практичног испита које спроводи други испитивач.

Н.4. ДОКУМЕНТАЦИЈА ИСПИТИВАЧА

Испитивачи морају да пет година чувају евиденцију са детаљима спроведених практичних испита, провера стручности, процена оспособљености и процена знања енглеског језика и њиховим резултатима.

По захтеву Директората или надлежне ваздухопловне власти одговорне за дозволу кандидата, испитивачи морају да доставе сву евиденцију, извештаје и све остале информације које су захтеване у оквиру надзорних активности.

Н.5. СЕМИНАРИ ОСВЕЖЕЊА ЗНАЊА ИСПИТИВАЧА

Директорат једном годишње, а по указаној потреби и чешће, одржава једнодневне семинаре освежења знања за испитиваче на којима се стандардизује рад свих врста испитивача. Обавештење о одржавању семинара се врши или путем оперативног обавештења, или појединачно мејлом сваком испитивачу коме у текућој години истиче рок важења сертификата. Обавештење се доставља минимално два месеца пре датума одржавања.

Саставни део семинара освежења знања испитивача је презентовање Извештаја о конверзији JAR - неусаглашених дозвола и овлашћења, садржаја извештаја са испита и провера и обавеза испитивача да у току испита/провере стручности усмено провере знање кандидата из познавања релевантних делова Part – OPS и Part – FCL, ако је то применљиво, а који се односе на одређене дозволе, овлашћења и категорију ваздухоплова. Испитивачи се такође требају упознати са обавезом да поменуто усмену проверу потврде својом изјавом и потписом у одговарајућем извештају са испита/провере стручности/процене оспособљености.

Н.6. ОБАВЕЗЕ ДИРЕКТОРАТА

Директорат је дужан да сваком испитивачу обезбеди сертификат испитивача и да за сваки испит/проверу/процену оспособљености исплати испитивачу накнаду која је одређена Одлуком директора Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије.

Н.7. ОБАВЕЗЕ ИСПИТИВАЧА

Осим обавеза прописаних у *FCL.1030* испитивач је дужан:

- да упозна кандидата са административном процедуром за стицање, обнову или продужење важења овлашћења или сертификата, као и процедуром плаћања таксе Директорату према Тарифи такси за услуге које пружа Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије.
- да путем електронске поште обавести Одељење ваздухопловног особља о намери спровођења практичног испита/провере стручности/процене оспособљености најкасније 72

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	--

сата пре спровођења испита, како би ваздухопловни инспектор или старији испитивач могли да планирају ненајављене/најављене инспекције, односно најкасније 10 радних дана пре спровођења практичног испита/провере стручности/процене оспособљености, ако се исти спроводе ван територије Републике Србије.

Обавештење треба да садржи податке о имену и презимену кандидата, о личном броју кандидата (ЈМБГ, број путне исправе, број пилотске дозволе) и о месту и времену одржавања практичног испита/провере стручности/процене оспособљености (Прилог 1).

Електронска адреса на коју се доставља обавештење је ispitivaci@cad.gov.rs

- У случају спровођења практичног испита/провере стручности/процене оспособљености са имаоцем дозволе коју није издао Директорат, осим обавештавања Директората, испитивач је дужан да прибави сагласност надлежне ваздухопловне власти имаоца дозволе или сертификата.

- да има своју електронску адресу за комуникацију са одговарајућим службама Директората.

- да Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву достави извештај о спроведеном практичном испиту/провери стручности/процени оспособљености путем електронске поште, одмах, а најкасније у року од 24 часа од окончања испита/провере. Електронска адреса на коју се доставља извештај је ova@cad.gov.rs. или да исту достави кандидат.

- да Одељењу ваздухопловног особља достави извештај о одржаном практичном испиту/провери стручности/процени оспособљености на електронску адресу ispitivaci@cad.gov.rs .

- да Одељењу за ваздухопловне дозволе и архиву достави оригиналну документацију са испита (*hard copy*) најкасније 30 дана од окончања практичног испита/провере стручности/процене оспособљености.

- да води месечну и годишњу евиденцију спроведених практичних испита/провера стручности/процена оспособљености на прописаном обрасцу (Прилог 2) и да према прописаној процедури годишње извештаје доставља Одељењу ваздухопловног особља на електронску адресу ispitivaci@cad.gov.rs

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

I ИСПЛАТА ИСПИТИВАЧА ЗА ОБАВЉАЊЕ УСЛУГА У ИМЕ ДИРЕКТОРАТА

I.1. Уговори

Да би испитивачи остварили право на накнаду за спроведене провере/испите/процене оспособљености, неопходно је да са Директоратом склопе Уговор о делу.

Након стицања сертификата испитивача, испитивачи требају да Директорату, преко Одељења ваздухопловног особља, доставе копију решења којим им се издаје сертификат испитивача, копију личне карте са адресом становања и копију картице на којој је видљив текући рачун на који ће се вршити исплата.

Након израде предлога Уговора исти се прослеђује у писарницу Директората, где га испитивачи могу да потпишу. Након потписивања Уговора од стране испитивача и директора Директората, исти се заводи и печата и након тога постаје правоснажан.

I.2. Исплата

Да би се извршила исплата накнаде, потребно је да испитивачи поднесу финансијској служби Директората (електронска адреса finansije@cad.gov.rs), до 10. у текућем месецу за претходни месец:

- списак кандидата с којима су спроведени практични испити/провере стручности/процене оспособљености;
- фотокопије извештаја са практичних испита/провера стручности/процене оспособљености.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

Ј НАДЗОР НАР РАДОМ ИСПИТИВАЧА

Ј.1. Праћење рада и инспекцијски надзор

- Директорат води листу испитивача које је сертифициовао и испитивача које су сертифициовале друге надлежне ваздухопловне власти, и са којима је Директорат спровео припрему (*briefing*) у складу са *FCL.1015*;
- У листи испитивача су наведена права испитивача, а листу испитивача објављује и ажурира Директорат;
- Директорат одређује испитиваче за спровођење практичних испита и процена оспособљености приликом стицања дозвола, овлашћења и сертификата на начин описан у секцији 5.D. Приручника процедура Одељења ваздухопловног особља.

Директорат развија програм надзора ради праћења спровођења испита/провера/процена оспособљености и учинка испитивача за сваку календарску годину.

Програм надзора испитивача се спроводи у складу са *ARA.FCL.205* (a)-(c), узимајући у обзир:

- број испитивача које је сертифициовао Директорат;
- број испитивача које су сертифициовале друге надлежне ваздухопловне власти, а који користе своја права унутар територије на којој Директорат врши надзор.

Сваки сертифициовани испитивач има обавезу правовременог и правилног најављивања и извештавања о спроведеним проверама/испитима/проценама оспособљености. Најава мора да садржи следеће податке:

- име и презиме испитивача и број сертификата;
- име и презиме кандидата, врсту и број дозволе;
- врсту провере (LPC, LST, AoC);
- тип ваздухоплова или симулатора;
- регистарску ознаку ваздухоплова/симулатора;
- датум и време спровођења провере;
- локацију спровођења провере,
- изјаву да су испуњени услови за спровођење провере.

По завршеној провери/испиту/процени оспособљености испитивач мора без одлагања да обавести Директорат о резултатима провере. Извештај мора да садржи податке наведене у претходној тачки, с тим што се на крају обавезно наводи резултат испита/провере/процене оспособљености.

Најава се врши на мејл адресу: ispitivaci@cad.gov.rs, а извештавање на мејл адресе: ova@cad.gov.rs и ispitivaci@cad.gov.rs.

Начелник одељења ваздухопловног особља и сви инспектори који су оспособљени да врше надзор над радом испитивача имају приступ поменутом мејлу и обавезу да свакодневно прате и проверавају садржај мејла.

Испитивачи такође имају обавезу да у случају да кандидат није положио проверу, или је положио делимично, објасне разлоге неуспешног полагања и да дају предлоге за даље мере.

Програм надзора се заснива на анализи и процени рада испитивача која се врши током целе календарске године.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	---

Одељење ваздухопловног особља уноси евиденцију о испитима/проверама/проценама оспособљености у софтверски програм.

Праћење рада овлашћених испитивача се врши кроз:

- обавезу испитивача да најави сваки намеравани испит, проверу стручности или процену оспособљености;
- обавезу испитивача да извести о сваком спроведеном испиту, провери стручности или процени оспособљености;
- обавезу испитивача да на крају сваке године доставе извештај о броју спроведених испита/провера/процена оспособљености, на обрасцу из прилога;
- упоређивањем најаве и извештаја испитивача са захтевима кандидата за издавање дозволе, стицање овлашћења или сертификата или продужења рока важења истих;
- унакрсном провером документације испитивача, ДЦВ, оператера симулатора, власника авиона, књижица летења, техничких књига ваздухоплова и контакта са другим ваздухопловним властима;
- контактом са имаоцима дозвола који су проверавани од стране имаоца сертификата испитивача, издатим од стране ДЦВ.

Анализа рада појединачног испитивача се врши када год постоје најаве и извештаји о спроведеним проверама/испитима/проценама оспособљености, а детаљна анализа рада свих испитивача на крају сваке календарске године. На основу резултата анализе одређује се учесталост надзора над радом испитивача. Приликом израде годишњег плана инспекцијских надзора именују се они испитивачи над којима ће се вршити најављени инспекцијски надзор, под условом да именовани испитивачи у току године спроводе провере/испите/процене оспособљености, док се надзор над осталим испитивачима врши у зависности од указане потребе и процене начелника и инспектора из Одељења ваздухопловног особља.

Без обзира на резултате анализе, правилност рада и обим извршених надзора, сви овлашћени испитивачи са Листе испитивача које је сертифицивао Директорат морају бити процењени, односно надзирани, у току спровођења провере стручности, практичног испита или процене оспособљености минимално једном у току важења сертификата и то у задњих дванаест месеци који претходе истицању важења сертификата испитивача.

Страни испитивачи, које је Директорат прихватио за спровођење провера/испита/процена оспособљености су обавезно предмет инспекцијског надзора кад год спроводе провере са кандидатима којима је летачке дозволе издао Директорат, на територији Републике Србије, а на територији стране државе када се обезбеде услови и пристанак надлежне ваздухопловне власти.

Надзор над радом испитивача се врши на следеће начине и у следећим случајевима:

- приликом именовања испитивача, решењем или *mailom*, за спровођење практичних испита и процена оспособљености приликом стицања дозвола, овлашћења и сертификата - одређивањем инспектора који ће вршити надзор;
- након најаве испитивача о спровођењу испита/провере/процене оспособљености, а према могућностима и на основу указане потребе – одређивањем инспектора да изврши најављени или ненајављени надзор;
- увек када постоји сумња у правилност рада и поступака испитивача, или када Одељење ваздухопловног особља процени да постоје разлози за вршење надзора.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

У појединим случајевима, када су одступања од правилног најављивања и извештавања мала, начелник Одељења ваздухопловног особља упозорава мејлом или писаним актом испитивача на неправилност. Након два узастопна упозорења, уколико се неправилност настави, организује се надзор над радом испитивача, првом погодном приликом.

Одељење ваздухопловног особља такође врши обавезан инспекцијски надзор након сазнања да је код одређеног испитивача било три неуспела полагања испита/провере.

Одељење ваздухопловног особља, осим годишње анализе рада испитивача, врши на крају сваке треће календарске године пресек извршених надзора над радом испитивача и процењује у ком периоду, над којим испитивачем и у коликом обиму ће се вршити обавезан инспекцијски надзор.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

К ОГРАНИЧЕЊЕ, СУСПЕНЗИЈА И СТАВЉАЊЕ ВАН СНАГЕ СЕРТИФИКАТА

К.1. ОГРАНИЧЕЊЕ, СУСПЕНЗИЈА И СТАВЉАЊЕ ВАН СНАГЕ

Осим у случајевима прописаним у *ARA.FCL.250* тачка (а) Правилника о летачком особљу, Директорат суспендује или ставља ван снаге сертификат испитивача и у следећим случајевима:

- 1) ако је испитивач кажњен за ваздухопловни прекршај;
- 2) ако је донето решење о делимичној или потпуној суспензији коришћења пилотске дозволе испитивача;
- 3) ако се установи да се испитивач приликом спровођења испита и провера стручности није придржавао стандарда прописаних овим правилником и Приручником за испитиваче (*Flight Examiner Manual*);
- 4) ако је испитивач правоснажно осуђен за кривично дело које се односи на безбедност ваздушног саобраћаја;
- 5) ако је учинио други пропуст који га дискредитује за обављање послова испитивача.

Суспензија сертификата испитивача може да траје најдуже шест месеци од дана достављања решења о суспензији.

Обавештење о суспензији сертификата испитивача Директорат објављује на својој званичној интернет страници.

Ако се по доношењу решења о суспензији сертификата испитивача утврди да постоје разлози због којих имаоц сертификата више не може да обавља послове испитивача, Директорат доноси решење о стављању ван снаге сертификата испитивача.

Ако Директорат до истека рока од шест месеци не донесе решење о стављању ван снаге сертификата или решење о укидању суспензије, сматраће се да је суспензија престала.

Директорат може да ограничи, суспендује или стави ван снаге сертификат и на основу писменог захтева имаоца дозволе или сертификата.

Сви практични испити, провере стручности или процене оспособљености спроведене током суспензије или након стављања ван снаге сертификата испитивача, сматрају се неважећим.

 ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	УПУТСТВО ЗА Part - FCL ИСПИТИВАЧЕ	ДЦВ-PEL-УП-002 CAD-PEL-UP-002
---	--	----------------------------------

L ПРИЛОЗИ

L.1. Форма најаве/извештаја практичног испита (ST), провере стручности (LPC/OPC) или процене оспособљености (AoC)

ПОДАЦИ О ИСПИТИВАЧУ	
Име и презиме	
Одређен за LST или AoC	Решењем (број решења) или мејлом
Врста и број сертификата испитивача/ важи до	

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ	
Име и презиме	
Датум и место рођења	
Број пасоша или ЛК	
Врста и број дозволе	CPL, SRB.FCL.XXXX/YYYY
Лекарско уверење- класа/важи до	
ELP – ниво/важи до	
Испуњени услови за испит/проверу/AoC	

ПОДАЦИ О ИСПИТУ/ПРОВЕРИ	
Врста	LPC/OPC/ST/AoC
Тип или класа ваздухоплова	
Регистрација	
Назив FSTD оператера	
Број сертификата FSTD	
Место, датум и време	
РЕЗУЛТАТ Испита/провере/процене	ПОЛОЖИО, ДЕЛИМИЧНО ПОЛОЖИО, НИЈЕ ПОЛОЖИО

L.2. Извештај о извршеним проверама стручности, практичним испитима и проценама оспособљености

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Сектор за саобраћајну делатност, пловидбеност и ваздухопловно особље
Одељење ваздухопловног особља

Врста испита/ провере***	Сврха испита/ провере*	Име кандидата	Презиме кандидата	Датум провере	Тип ваздухоплова	Регистрација ваздухоплова	Тип симулатора	Регистрација симулатора

Испитивач**:	
Број сертификата	

Потпис испитивача

Напомене:

* У колони сврха испита / провере треба назначити да ли је у питању LST или LPC или AoC

** У колони испитивач уписати штампаним словима име и презиме

*** У колони врста испита/провере/процене назначити за коју врсту дозволе/овлашћења је извршен испит/провера/процена (нпр. CPL(A-H),PPL(A-H),ATPL(A-H), IR(A-H),SEP,MEP, TR, FI(A), TRI(A), FE, TRE, итд.)

ОБРАСЦИ

ДЦВ РС ће, по потреби, развијати и објављивати и остале обрасце, упутства и обавештења, који ће бити доступни на сајту.